

Naisten syrjinnän poistamista käsittelevän komitean Suomea koskevat päätelmät

CEDAW /C/2001/I/CRP.3/Add.1*

24.1.2001

3. ja 4. määräaikaisraportti

1. Komitea käsittelee Suomen 3. ja 4. määräaikaisraportin (CEDAW/C/FIN/ 3 ja CEDAW/C/FIN/ 4) 494. ja 495. kokouksessaan 22.1.2001 (ks. CEDAW/C/SR.494 ja CEDAW/C/SR.495).

(a) Sopimusvaltion alustus

2. Esitellessään raportin Suomen edustaja ilmaisi arvostavansa suomalaisten kansalaisjärjestöjen osuutta 3. ja 4. määräaikaisraportin valmistelussa, ja totesi hallituksen sitoutuneen käymään avointa keskustelua kansalaisjärjestöjen kanssa. Edustaja kertoi komitealle, että tämän päivän Suomi edustaa nykyaikaista ja tasa-arvoon perustuvaa sukupuolimallia, ja korosti, että kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevalla yleissopimuksella on ollut merkittävä vaikutus kansallisen lainsäädännön kehittämiseen ja naisten asemaa parantaviin toimenpiteisiin. Suomi on sitoutunut vahvistamaan yleissopimuksen asemaa, ja allekirjoitti sen valinnaisen pöytäkirjan 10.12.1999, jolloin se avattiin allekirjoittamista varten, ja ratifioi pöytäkirjan joulukuussa 2000.

3. Suomen edustaja mainitsi, että Suomi oli ensimmäinen maa maailmassa, jossa naisille annettiin täydet poliittiset oikeudet, toisin sanoen ensimmäinen maa, jossa kaikille naisille annettiin samanaikaisesti sekä oikeus asettua ehdokkaaksi vaaleissa että äänioikeus. Naiset ovat tällä hetkellä edustettuina kaikilla poliittisen elämän tasoilla - 37 % kansanedustajista ja 34 % kunnanvaltuutetuista on naisia - ja ensimmäistä kertaa Suomeen on valittu naispresidentti. Naisten osuus valituissa elimissä on merkittävästi noussut erityisesti kunnallistasolla sen ansiosta, että lainsäädännössä on kiintiösäännös, jonka mukaan molemmilla sukupuolilla tulee olla vähintään 40 %:n edustus valtiollisissa ja kunnallisissa elimissä.

4. Edustaja kertoi komitealle, että naisten taloudellinen riippumattomuus on yksi pohjoismaisen tasa-arvokäsitteen kulmakivistä, ja naiset ovat korkeasti koulutettuja ja yleisesti työssä. Naisten osuus työmarkkinoilla on lähes yhtä suuri kuin miesten. Joillakin aloilla, kuten median ja bioteknologian alalla huippuasiantuntijoiden enemmistö on naisia, ja yliopistoissa on paljon naispuolisia professoreita. Eräät muut työelämän alat ovat kuitenkin edelleen eriytyneet sukupuolen mukaan. Ainoastaan 16 % työvoimasta työskentelee ammateissa, joissa sukupuolijakauma on tasainen, ja harvat naiset ovat korkeassa asemassa julkisella sektorilla. Suomi on aloittanut mittavan hankkeen, jonka tarkoituksena tutkia työelämän sukupuolieroja.

5. Suomen edustaja kertoi komitealle, että yksi hallituksen haasteista on palkkoihin liittyvän epätasa-arvon poistaminen, koska naisten palkat ovat edelleen vain 81-85 % miesten palkoista, vaikka edellytykset tasa-arvoiselle työelämälle ovat olemassa. Nämä palkkaerot johtuvat työmarkkinoiden eriytymisestä sukupuolen mukaan, sekä siitä, että miehet tekevät palkallista ylityötä naisia enemmän, ja naiset ottavat miehiä useammin palkatonta palvelusvuosien määrää vähentävää vapaata. Edustaja

mainitsi, että palkkaerot kapenivat 1990-luvulla osittain uusien työarviointijärjestelmien ansiosta. Näiden järjestelmien avulla palkat määritetään objektiivisin ja sukupuolierot huomioon ottavin perustein. Suomen edustaja huomautti, että 1990-luvun alun lama osoitti pohjoismaisen hyvinvointijärjestelmän suuren merkityksen, sen tarjotessa kansalaisille turvaverkoston sekä perusturvan ja -palvelut. Riittävä ja kattava sosiaaliturvajärjestelmä on pitänyt yhteiskunnan koossa myös vaikean työllisyystilanteen aikana.

6. Seuraavaksi Suomen edustaja käsitteli naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, jota pidetään erittäin vakavana ihmisoikeusongelmana, ja kiinnitti huomiota toimenpiteisiin, joihin Suomi on ryhtynyt sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla sen poistamiseksi. Pekingin toimintaohjelman mukaisesti Suomi on puuttunut ongelmaan naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen hankkeen, tiedotusvälineiden nollatoleranssi-kampanjan ja useiden tutkimusten avulla. Näitä tutkimuksia ovat mm. naisiin kohdistuvan väkivallan uhreja koskeva laaja tutkimus ja maahanmuuttajanaisten kohtaamaa väkivaltaa koskeva tutkimus. Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi on toteutettu myös useita lainsäädäntötoimenpiteitä, esimerkiksi laki lähestymiskiellosta, joka tuli voimaan vuonna 1999, sekä vuonna 1997 annettu laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa, joka antaa seksuaalirikosten ja perheväkivallan uhreille oikeuden maksuttomaan oikeusavustajaan ja tukihenkilöön esitutkinnan ja oikeudenkäynnin aikana. Lähestymiskielloa koskevan lain soveltamisalaa on ehdotettu laajennettavaksi siten, että väkivaltainen perheenjäsen voidaan poistaa perheen yhteisestä kodista. Suomessa on myös ryhdytty naiskaupan ja prostituution vastaisiin toimenpiteisiin: prostituution vähentämiseksi on käynnistetty hanke, ja seksuaalipalveluiden ostaminen alle 18-vuotiailta henkilöiltä on säädetty rangaistavaksi teoksi. Rikoslakia on muutettu siten, että Suomen kansalaisten syytteesen asettaminen lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä on mahdollista myös silloin, kun rikos on tehty ulkomailla, ja joulukuussa 2000 Suomi allekirjoitti pöytäkirjan ihmiskaupan, erityisesti naisten ja lasten kaupan ehkäisemisestä, torjumisesta ja rankaisemisesta. Mielenkiintoinen esimerkki positiivisesta ilmapiirin muutoksesta on, että Suomen vanhin ja myydyin iltapäivälehti päätti lopettaa puhelinseksilinjoja koskevien mainosten julkaisemisen.

7. Suomen edustaja kertoi komitealle, että maahanmuuttajien määrä on kasvamassa nopeasti, ja että vuonna 1999 tuli voimaan laki maahanmuuttajien vastaanottamisesta ja kotouttamisesta, jonka tarkoituksena on yhdenmukaistaa viranomaisten toimintaa ja vahvistaa viranomaisten välistä yhteistyötä kaikilla tasoilla, kunnat mukaan lukien, sekä parantaa ja nopeuttaa maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä.

8. Edustaja korosti, että naisten ja miesten välisen tasa-arvon saavuttaminen edellyttää miesten osallistumista tasa-arvon edistämiseen, ja että Suomen hallituksen tavoitteena on parantaa vanhempien mahdollisuutta jakaa vanhempainlomat. Tältä osin hän huomioi, että myös Suomen pääministeri oli ottanut isyyslomaa.

9. Esityksensä lopuksi Suomen edustaja korosti, että Pekingin toimintaohjelman mukaisesti sukupuolinäkökulman huomioonottaminen kaikissa toimintaperiaatteissa ja -ohjelmissa on erittäin tärkeää sukupuolten välisen tasa-arvon saavuttamiselle. Hän mainitsi, että kehitetyt menetelmät tasa-arvon mittaamiseksi, mukaan lukien vertailevat tilastotutkimukset, indikaattorit ja vertailuanalyysit (benchmarking), ovat merkittäviä, koska ne tarjoavat uusia mahdollisuuksia valita oikeat toimenpiteet ja tehdä oikeat poliittiset sitoumukset. Hän kiinnitti huomiota myös siihen, että Suomen tasa-arvolaki on ollut voimassa hieman yli 13 vuotta, ja sen vaikutuksia arvioidaan parhaillaan. Arvioinnin perusteella on jo tehty muutosehdotuksia, mm. ehdotus sukupuolisen häirinnän käsitteen laajentamisesta kattamaan myös koulut ja oppilaitokset. Suomessa toivotaan, että nämä muutosehdotukset johtaisivat sellaisen lainsäädännön aikaansaamiseen, joka ehkäisisi sukupuoleen perustuvaa syrjintää ja tarjoaisi siitä kärsiville henkilöille tehokkaammat oikeussuojakeinot.

(b) Komitean loppupäätelmät

Johdanto

10. Komitea arvostaa Suomen hallituksen 3. ja 4. määräaikaisraporttia, jotka noudattavat komitean raporttien laadintaohjeita. Komitea kiittää hallitusta siitä, että kansalaisjärjestöt on otettu mukaan raporttien valmisteluun. Komitea arvostaa myös kattavia tietoja, jotka on annettu vastauksena ennen komitean istuntoa kokoontuneen työryhmän kysymyksiin, samoin kuin hallituksen suullista esiintymistä.

11. Komitea kiittää hallitusta sen asettamasta laajasta valtuuskunnasta, joka mahdollisti rakentavan ja suoran keskustelun komitean jäsenten kanssa.

Myönteiset näkökohdat

12. Komitea kiittää Suomen hallitusta siitä, että Suomi oli yksi ensimmäisistä yleissopimuksen sopimusvaltioista, jotka allekirjoittivat ja ratifioivat sen valinnaisen pöytäkirjan ja hyväksyivät 20 artiklan 1 kappaleen muutoksen.

13. Komitea kiittää Suomen hallitusta siitä, että Suomi on vastustanut sellaisia yleissopimukseen tehtyjä varaumia, jotka ovat sen tavoitteen ja päämäärän vastaisia.

14. Komitea onnittelee Suomen hallitusta sen merkittävistä saavutuksista naisten ja miesten välistä tasa-arvoa edistävän lainsäädännön osalta.

15. Komitea kiittää Suomen hallitusta 1.3.2000 voimaan tulleeseen uuteen perustuslakiin sisällytetyistä myönteisistä muutoksista, jotka mahdollistavat sen, että lainsäädännön ristiriitapauksessa etusija annetaan perustuslain säännöksille, jotka koskevat mm. perusoikeuksia, mukaan lukien naisten oikeus tasa-arvoon. Lisäksi perustuslaki mahdollistaa positiivisen erityiskohtelun.

16. Komitea kiittää hallitusta myös sen jatkuvista pyrkimyksistä torjua naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja erityisesti perheväkivaltaa. Komitea suhtautuu myönteisesti vuonna 1999 voimaan tulleeseen lähestymiskieltoa koskevaan lakiin.

Yleissopimuksen täytäntöönpanoon vaikuttavat tekijät ja vaikeudet

17. Komitea toteaa, että Suomessa ei ole merkittäviä tekijöitä tai vaikeuksia, jotka estäisivät yleissopimuksen tehokkaan täytäntöönpanon.

Tärkeimmät huolenaiheet ja suositukset

18. Vaikka komitea on tietoinen hallituksen pyrkimyksistä poistaa naisten syrjintä työpaikoilla tasa-arvolain avulla, se on huolestunut jatkuvasta syrjinnästä työelämässä. Erityisesti komitea on huolissaan naisten ja miesten palkkaeroista, jotka johtuvat pääasiassa työmarkkinoiden eriytyemisestä sukupuolen mukaan sekä horisontaalisesti että vertikaalisesti.

19. Komitea kehottaa hallitusta lisäämään pyrkimyksiään naisten koulutukseen liittyvien stereotyyppien sekä naisten perinteisillä työaloilla vallitsevien työnarviointiin ja palkkaukseen liittyvien ennakkokäsitysten poistamiseksi. Erityisesti komitea suosittelee poikkiammatillisen koulutuksen edistämistä tyypillisillä nais- ja miesvaltaisilla aloilla, sekä niihin negatiivisiin vaikutuksiin puuttumista, joita määräaikaisia työsopimuksia suosivalla käytännöllä on naisiin. Komitea kehottaa

hallitusta myös kannustamaan miehiä käyttämään enemmän oikeuttaan vanhempainlomaan, sekä vahvistamaan tasa-arvolain mukaisten tasa-arvosuunnitelmien valvontajärjestelmää.

20. Komitea on huolissaan naisten alhaisesta edustuksesta useiden alojen korkeissa asemissa, erityisesti yliopistomaailmassa, jossa naisten lukumäärä on jatkuvasti ollut sitä pienempi mitä ylemmäksi akateemisessa hierarkiassa nousee, ja ainoastaan 14 % professoreista on naisia. Komitea on huolissaan siitä, että nykyinen professoreiden kutsumismenettely, jota sovelletaan avoimen virantäytön sijasta, on naisille epäedullinen.

21. Komitea kehottaa hallitusta pyrkimään siihen, että naisten lukumäärän lisääminen korkeissa asemissa helpottuu. Komitea suosittelee, että hallitus ryhtyy kannustaviin toimenpiteisiin, jotta naiset hakisivat enemmän korkeisiin asemiin, sekä toteuttamaan tarvittaessa väliaikaisia erityistoimenpiteitä. Komitea kehottaa sukupuolittomuuden sisällyttämistä läpäisyperiaatteella kaikkeen koulutukseen, kaikkien tieteenalojen opiskelijoiden tietoisuuden lisäämiseksi sukupuoleen liittyvistä kysymyksistä. Läpäisyperiaatetta tulisi soveltaa sen lisäksi, että naistutkimusta oppiaineena ja siihen liittyviä tutkimusohjelmia edistetään jatkuvasti.

22. Komitea on huolissaan naisiin kohdistuvan väkivallan laajuudesta Suomessa. Komitea huomioi, että Tilastokeskus on äskettäin yhteistyössä tasa-arvoasiain neuvottelukunnan kanssa tehnyt tutkimuksen, joka osoitti, että 40 % naisista on kokenut fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa tai sen uhkaa. Komitea on huolissaan myös työpaikoilla laajalti esiintyvistä sukupuolisesta häirinnästä.

23. Komitea kehottaa hallitusta lisäämään pyrkimyksiään panna nykyiset väkivallan vastaiset toimet täytäntöön tehokkaasti, kiinnittämään enemmän huomiota väkivallan ehkäisemiseen ja ryhtymään toimenpiteisiin nollatoleranssi-kampanjan muuttamiseksi oikeudellisesti sitovaksi toimintaohjelmaksi. Komitea kehottaa hallitusta panemaan täytäntöön kaikki tarvittavat toimenpiteet, antaakseen yksittäisille henkilöille ja kansalaisjärjestöille oikeuden ryhtyä toimenpiteisiin seksuaalisen häirinnän johdosta.

24. Siitä huolimatta, että hallitus on jo toteuttanut laajoja toimenpiteitä, komitea on huolestunut lisääntyneestä naiskaupasta ja naisten hyväksikäytöstä prostituutiotarkoituksessa.

25. Komitea kehottaa hallitusta tehostamaan pyrkimyksiään yhteistyön lisäämiseksi sekä kansallisten viranomaisten kesken että kansallisten viranomaisten ja muiden valtioiden viranomaisten välillä, erityisesti Venäjän federaation ja Baltian maiden viranomaisten kanssa, saadakseen aikaan yhteisiä toimenpiteitä naiskaupan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi, sekä käyttämään hyväkseen internetiä tiedottaakseen naiskaupan vastaisista toimenpiteistä, joihin hallitus on ryhtynyt. Komitea kehottaa hallitusta myös pyrkimään ilmapiirin muutokseen seksipuhelinlinjojen vastaiseksi, koska kohtelemalla naisia "seksiobjekteina" ne tekevät tyhjäksi pyrkimykset antaa naisista myönteinen kuva tiedotusvälineissä.

26. Komitea on huolissaan jatkuvasta Suomessa asuvien maahanmuuttaja- ja vähemmistönaisten syrjinnästä, erityisesti romani- ja saamelaisnaisten syrjinnästä, koska he kärsivät kaksinkertaisesta syrjinnästä, joka perustuu sekä heidän sukupuoleensa että etniseen taustaansa.

27. Komitea kehottaa hallitusta toteuttamaan tutkimuksia vähemmistönaisten osallistumisesta yhteiskuntaan, ja ryhtymään tehokkaisiin toimenpiteisiin heihin kohdistuvan syrjinnän poistamiseksi, sekä vahvistamaan pyrkimyksiään torjua muukalaisvihaa ja rasismia Suomessa.

28. Komitea on huolissaan siitä, että sosiaalipalveluiden hajauttamispolitiikalla voi olla kielteisempi vaikutus naisiin kuin miehiin.

29. Komitea suosittelee, että hallitus ottaa käyttöön sukupuolivaikutusten analysointimenetelmiä sekä tarjoamaan sukupuolierot huomioon ottavaa koulutusta samalla kun se pyrkii hajauttamaan sosiaalipalveluita, ja vahvistaa keskushallinnon ja kuntien välisiä yhteyksiä, jotta valtiojohtoisten ohjelmien kautta saatua hyötyä ei menetetä, kun palvelut hajautetaan.

30. Komitea ilmaisee huolensa nuorten ja erityisesti tyttöjen lisääntyneestä tupakoinnista ja huumeiden käytöstä, ja kehottaa hallitusta tehostamaan pyrkimyksiään ehkäistä huumeiden käyttöä ja tarjontaa sekä tupakointia.

31. Komitea pyytää hallitusta vastaamaan seuraavassa määräaikaissäraportissaan näissä loppupäätelmissä esitettyihin kysymyksiin.

32. Komitea pyytää hallitusta jakamaan näitä loppupäätelmiä laajalti Suomessa, ja tukemaan julkista keskustelua niistä, saadakseen poliitikot ja viranomaiset sekä naisjärjestöt ja kansalaiset tietoisiksi toimenpiteistä, joita tarvitaan naisten ja miesten välisen oikeudellisen ja tosiasiallisen tasa-arvon saavuttamiseksi. Komitea pyytää hallitusta myös edelleen jakamaan laajalti yleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan tekstejä, komitean yleisiä suosituksia, Pekingin julistuksen ja toimintaohjelman tekstejä sekä naisiin liittyviä asioita käsitelleen YK:n yleiskokouksen 23. erityisistunnon ("Women 2000: gender equality, development and peace for the twenty-first century") tuloksia, erityisesti naisjärjestöille ja ihmisoikeusjärjestöille.

*Komitea ei ole vielä viimeistellyt Suomea koskevia päätelmiään niihin on valitettavasti jäänyt sekä tekninen virhe että numerovirhe. Yhdeksännen kohdan viimeisen virkkeen lopussa oleva "...to encompass schools educational institutions..." tulisi kuulua seuraavasti "...to encompass schools and educational institutions...". Lisäksi komitean huolenaiheiden osalta kohdassa 20 on todettu, että "... women currently hold only 14 % of professorships", vaikka oikea prosenttiosuus, joka on todettu myös Suomen neljännessä määräaikaissäraportissa, on 18,4 %. Ulkoasiainministeriö on ollut virheiden osalta yhteydessä naisten oikeuksien komitean sihteeristöön. Komitea on luvannut lähettää lopullisen version päätelmistä ja suosituksista mahdollisimman pian.